

DAT GEBEURT HIER NIET

Sinclair Lewis

*Dat gebeurt
hier niet*

Vertaald uit het Amerikaans door
Irene Paridaans, Joost Pollmann en Jan Willem Reitsma

Lebowski Publishers, Amsterdam 2017

Oorspronkelijke titel: *It Can't Happen Here*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Doubleday, Doran and Company, 1935

© Sinclair Lewis, 1935

© Vertaling uit het Amerikaans: Irene Paridaans, Joost Pollmann en
Jan Willem Reitsma, 2017

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2017

Omslagontwerp: Bart Heideman

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 4002 1

ISBN 978 90 488 4003 8 (e-book)

NUR 302

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

1

De elegante eetzaal van Hotel Wessex, met zijn vergulde gipsen wapenschilden en de muurschildering van de Green Mountains, was gereserveerd voor het damesdiner van de Rotary in Fort Beulah.

Hier in Vermont was het evenement waarschijnlijk minder pittoresk dan het op de westelijke prairies geweest zou zijn. Het had wel sterke momenten: er was een sketch waarin Medary Cole (maalderij & veevoeder) en Louis Rotenstern (maatpakken – persen & reinigen) verklaarden dat ze Brigham Young en Joseph Smith waren, historische figuren van de staat Vermont, en met hun moppen over hun denkbeeldige meerdere echtgenotes deelden ze evenzovele geestige plaagstoten uit aan de aanwezige dames. Maar in de kern was het een ernstige bijeenkomst. Heel Amerika was nu ernstig, na de zeven jaar crisis sinds 1929. De Grote Oorlog van 1914-18 was nu net zo lang geleden dat de jongeren die in 1917 waren geboren alweer op het punt stonden te gaan studeren of naar de volgende oorlog te vertrekken, elke oorlog die voorhanden was.

De hoofdattracties van deze avond voor Rotarianen onder elkaar waren allesbehalve geestig, althans niet geestig bedoeld, want het waren de patriottische toespraken van brigadegeneraal b.d. Herbert Y. Edgeways, die op boze toon uitweidde over het onderwerp ‘Vrede door defensie: miljoenen voor wapens maar geen cent naar de belastingdienst’, en mevrouw Adelaide Tarr Gimmitch, die even beroemd was vanwege haar heroïsche campagne tegen

het vrouwenkiesrecht in 1919 als vanwege het feit dat ze tijdens de Grote Oorlog de Amerikaanse militairen uit alle Franse cafés had weggehouden met de slimme truc ze tienduizend dominospelen toe te sturen.

Een sociaal voelende, betrokken patriot zou zijn neus evenmin hebben opgehaald voor haar recente, ietwat ondergewaardeerde pogingen om de reinheid van het Amerikaanse huisgezin te behouden door alle personen, acteurs, regisseurs en cameramensen uit de filmindustrie te weren die (a) ooit waren gescheiden; (b) in het buitenland waren geboren, uitgezonderd het Verenigd Koninkrijk, want mevrouw Gimmitch bewonderde koningin Mary zeer, of (c) weigerden te zweren dat ze de vlag, de grondwet, de Bijbel en al die andere typisch Amerikaanse instituties zouden eren.

De aanwezigen bij het jaarlijkse damesdiner vormden een zeer respectabel gezelschap, de fine fleur van Fort Beulah. De meeste dames en ruim de helft van de heren waren in avondtenue en er werd gefluisterd dat de harde kern vóór het feestmaal in klein comité cocktails had gedronken, die in kamer 289 van het hotel werden geserveerd. De tafels, gerangschikt langs drie zijden van een hol vierkant, schitterden van de kaarsen, geslepen glazen schalen vol snoep en ietwat taaie amandelen, Mickey Mouse-beeldjes, bronzen Rotarywielen en zijden Amerikaanse vlaggetjes die in vergulde hardgekookte eieren waren geprikt. Aan de muur hing een banier met het opschrift DIENT ANDEREN EER UZELVE, en het menu – selderie, tomaten-crèmesoep, gebakken schelvis, kipkroketten, doperwtjes en ijs met tuttifrutti – voldeed aan de hoge maatstaven van Hotel Wessex.

Ze luisterden allemaal ademloos. Generaal Edgeways bereikte het slot van zijn masculiene, doch mystieke rapsodie over het nationalisme: ‘... want deze Ver-e-nig-de Staten hebben als e-ni-ge van de grootmachten geen behoefte aan buitenlandse veroveringen. Onze voornaamste ambitie is met rust gelaten te worden, verdorie! Onze enige waarachtige relatie met Europa ligt in de zware taak

te proberen de onbehouwen, onwetende horden die Europa ons heeft toebedeeld op te voeren tot iets wat lijkt op Amerikaanse cultuur en wellevendheid. Maar zoals ik u heb uitgelegd, moeten wij bereid zijn onze kusten te verdedigen tegen alle buitenlandse bendes van internationale afpersers die zichzelf een “regering” noemen en die voortdurend met koortsachtige afgunst loeren op onze onuitputtelijke mijnen, onze rijzige bossen, onze reusachtige en weelderige steden en onze fraaie, uitgestrekte landbouwgrond.

Voor het eerst in de wereldgeschiedenis moet een grote natie zich voortdurend extra bewapenen, niet uit veroveringsdrang, niet uit jaloezie, niet uit oorlogszucht, maar omwille van de vréde! Ik bid dat het nooit nodig zal zijn, maar als vreemde mogendheden niet goed naar onze waarschuwing luisteren, zal er, net als toen de spreekwoordelijke drakentanden werden gezaaid, een gewapende en onbevreesde krijger verrijzen op elke vierkante meter van deze Verenigde Staten, die zo naarstig werd bewerkt en verdedigd door onze voorvaderen, de kolonisten, wier met zwaard uitgeruste evenbeeld wij moeten zijn om niet ten onder te gaan!’

Het applaus was stormachtig. ‘Professor’ Emil Staubmeyer, de schoolinspecteur, sprong overeind en riep: ‘Lang leve de generaal! Hiep, hiep, hoera!’

Alle toehoorders glimlachten de generaal en Staubmeyer toe; iedereen behalve een stel excentrieke pacifistische vrouwen en Dorremus Jessup, de hoofdredacteur van de *Daily Informer* van Fort Beulah, die hier ter stede als ‘een behoorlijk kiene gast maar wel erg cynisch’ werd beoordeeld en die in het oor van zijn vriend dominee Falck fluisterde: ‘Onze voorvaderen, de kolonisten, hebben het naarstig bewerken van sommige vierkante meters in Arizona nogal afgeraffeld!’

Het absolute hoogtepunt van het diner was de toespraak van mevrouw Adelaide Tarr Gimmitch, in het hele land bekend als ‘de oompjes-dame’, omdat ze er tijdens de Grote Oorlog voor had

gepleit om onze jongens in het Amerikaanse expeditieleger ‘de oompjes’ te noemen. Ze had hun niet alleen dominostenen geschonken; haar eerste inval was nog veel fantasievoller geweest. Ze wilde elke militair aan het front een kanarie in een kooitje sturen. Stel je voor wat dat voor hen zou betekenen: gezelschap, herinneringen aan huis en aan moeder! Een lief kanariepietje! Misschien kon je ze zelfs africhten om op luizen te jagen!

Volledig vervuld van dit idee had ze weten door te dringen tot het kantoor van de kwartiermeester-generaal, maar die stoffige, starre bestuurder wees haar af (of eigenlijk de arme jongens, moederziel alleen daar in de modder), door lafhartig een of andere dwaasheid te mompelen over een tekort aan kanarietransport. Men zegt dat haar ogen waarlijk vuur schoten en dat ze als een bebrilde Jeanne d’Arc tegenover deze arrogante bureaucraat stond en ‘hem een uitbrander gaf die hij nooit vergeten is!’

In die mooie tijd hadden vrouwen nog mogelijkheden. Ze werden aangemoedigd om hun man, of de mannen van anderen, naar de oorlog te sturen. Mevrouw Gimmitch sprak elke militair die ze tegenkwam aan als ‘mijn eigen lieve jongen’ en ze zorgde ervoor dat ze elke militair binnen een omtrek van twee straten tegen het lijf liep. Het verhaal gaat dat ze een kolonel van de mariniers die binnen het leger was opgeklommen op deze wijze begroette en dat hij antwoordde: ‘Wij eigen lieve jongens krijgen er in deze tijd wel heel veel moeders bij. Persoonlijk had ik er liever een paar maîtresses bij gehad.’ En het verhaal gaat ook dat ze haar opmerkingen bij die gelegenheid, een uur en zeventien minuten volgens het polshorloge van de kolonel, uitsluitend onderbrak om te hoesten.

Maar haar maatschappelijke diensten beperkten zich niet geheel tot prehistorische tijden. Nog maar pas geleden, in 1935, had ze het plan opgevat de filmindustrie te zuiveren en dáárvoor had ze de Drooglegging bepleit en vervolgens bestreden. Ze was ook (aangezien het stemrecht haar was opgedrongen) in 1932 lid van een

Republikeinse partijcommissie geweest en had president Hoover elke dag een uitvoerig telegram vol adviezen gestuurd.

Hoewel ze zelf helaas kinderloos was gebleven, werd ze zeer gewaardeerd als spreekster en publiciste over de jeugdcultuur en ze was de auteur van een bundel liedteksten voor kinderen, met daarin het onsterfelijke couplet:

*Alle rondjes slapen zoetjes,
Met ronde rondjes rond hun voetjes.*

Maar steeds, zowel in 1917 als 1936, was ze een fanatiek lid van de Daughters of the American Revolution geweest.

De DAR (zo mijmerde de cynicus Doremus Jessup die avond) is een tamelijk verwarrende organisatie, net zo verwarrend als de theosofie, de relativiteitstheorie en de Indiase touwtruc, met elk waarvan ze overeenkomsten heeft. De leden ervan zijn dames die de ene helft van de dag pochen dat ze afstammen van de opstandige Amerikaanse kolonisten uit 1776 en de andere, geestdriftiger helft van de dag hun pijlen richten op alle tijdgenoten die exact dezelfde principes huldigen als die waarvoor die voorouders streden.

De DAR (zo mijmerde Doremus) was inmiddels net zo onaantastbaar, net zo boven kritiek verheven als de katholieke Kerk of het Leger des Heils. Je moest toegeven dat ze scherpzinnige mensen ook vrolijk en onschuldig vermaak had geboden, want ze speelde het klaar om net zo potsierlijk te zijn als de helaas opgeheven Ku Klux Klan, zonder dat ze daarbij, zoals de KKK, in het openbaar kabouterpuntmutsen en nachthemden hoefden te dragen.

Dus of men mevrouw Adelaide Tarr Gimmitch nu verzocht het militaire moreel op te vijzelen of Litouwse zangverenigingen over te halen hun recital te openen met 'Columbia, the Gem of the Ocean', ze was en bleef een DAR en dat was merkbaar als je naar haar luisterde op deze vrolijke avond in mei bij de Rotarianen van Fort Beulah.

Ze was klein en gezet en ze had een parmantig neusje. Haar weelderige grijze haar (ze was zestig, precies even oud als de sarcastische hoofdredacteur Doremus Jessup) stak onder haar jeugdige, slappe Leghorn-hoed uit; ze droeg een zijden jurk met een kleurig patroontje en een enorme ketting van kristallen kralen, en boven haar ampele boezem was een orchidee tussen een corsage van lelietjes-van-dalen vastgeprikt. Ze liep over van vriendelijkheid jegens alle aanwezige mannen: ze kronkelde en kroop dicht tegen hen aan terwijl ze met een van fluitklanken en chocoladesaus druipende stem haar oratie 'Hoe jullie jongens ons meisjes kunnen helpen' uitschonk.

Vrouwen, zo betoogde ze, hadden niets met hun stemrecht gedaan. Als de Verenigde Staten in 1919 naar haar hadden geluisterd, had ze iedereen die ellende kunnen besparen. Nee. Niets ervan. Geen stemrecht. Sterker nog, de vrouw moest haar plaats in het huishouden weer innemen en: 'Zoals de beroemde schrijver en wetenschapper Arthur Brisbane betoogt, zou elke vrouw zes kinderen moeten krijgen.'

Bij deze tweede uitspraak vond een schokkende, onthutsende interruptie plaats.

Ene Lorinda Pike, de weduwe van een beruchte unitaristische predikant, dreef een landelijk superpension dat de 'Beulah Valley Tavern' heette. Ze was een misleidend madonna-achtige, nog redelijk jonge vrouw met rustige ogen, sluik kastanjebruin haar met een scheiding in het midden en een zachte stem waarin vaak een lach doorklonk. Maar op een openbaar podium werd haar stem onbeschaamd en vulden haar ogen zich met gênante razernij. Ze was de dorpskenau, de dorpsgek. Ze stak voortdurend haar neus in zaken die haar niet aangingen en bekritiseerde tijdens gemeenteraadsvergaderingen alle grote kwesties in de hele provincie: de tarieven van het elektriciteitsbedrijf, de onderwijzerssalarissen en de principiële censuur van de domineesbond op boeken voor de openbare bibliotheek. Nu, op het moment dat alles een en al ge-

dienstigheid en zonneshijn had moeten zijn, verbrak mevrouw Lorinda Pike de betovering door te joelen: ‘Hiep, hiep, hoera voor Brisbane! Maar als een arme meid nu eens geen man aan de haak weet te slaan? Moet ze dan zes buitenechtelijke kinderen baren?’

Toen kwam het strijdros Gimmitch, die honderd campagnes tegen de subversieve roden had gevoerd, een oude rot in het dodelijk belachelijk maken van de huichelarij van socialistische hekelaars, heldhaftig in actie: ‘Mijn beste, brave mevrouw, als een meid, zoals u dat noemt, ware charme en vrouwelijkheid bezit, hoeft ze geen man “aan de haak te slaan”. Dan staan de mannen in rijen van tien bij haar op de stoep!’ (Gelach en applaus.)

De schurkin had louter edele hartstocht bij mevrouw Gimmitch opgewekt. Nu kroop ze niet dicht tegen haar publiek aan. Ze voer uit: ‘Ik zeg u, mijn vrienden, het probleem met dit hele land is dat zoveel mensen egoïsten zijn! Er zijn hier honderdtwintig miljoen mensen, van wie vijftien procent alleen aan zichzelf denkt, in plaats van zich te wenden tot verantwoordelijke zakenlieden en hen te helpen de welvaart terug te brengen! Al die corrupte, op eigenbelang gerichte vakbonden! Graaiers! Altijd bezig hun onfortuinlijke werkgever zo veel mogelijk loon af te troggelen, terwijl hij alle verantwoordelijkheid moet dragen!

Wat dit land nodig heeft, is discipline! Vrede is een mooie droom, maar misschien is ze soms niet meer dan een wensdroom! Ik weet het niet zo zeker. Het zal u schokken, maar ik wil dat u luistert naar één vrouw die u de onversneden harde waarheid vertelt in plaats van een hoop sentimentele vleierij, en ik twijfel er niet aan dat we weer een echte oorlog moeten voeren om discipline te leren! Al die gestudeerde intellectualiteit, al die boekenwijsheid hebben we niet nodig. Die is op zich prima, maar uiteindelijk is ze hooguit amusant speelgoed voor volwassenen. Nee, wat we allemaal nodig hebben, als we ervoor willen zorgen dat dit prachtige land zijn hoge positie in de vaart der volkeren behoudt, is discipline, wilskracht en karakter!’

Toen draaide ze zich bevallig naar generaal Edgeways en zei lachend: ‘U hebt ons verteld hoe de vrede kan worden veiliggesteld, maar zegt u nu zelf, generaal – als Rotarianen en Rotariaansen onder elkaar – zeg eens eerlijk! Vindt u, met uw enorme ervaring, diep in uw hart niet dat misschien, heel misschien, als een land geldbelust is geworden zoals al onze vakbonden en arbeiders met hun propaganda om de inkomstenbelasting op te krikken, zodat zuinige en hardwerkende mensen aan werkschuwe nietsnutten moeten betalen, dat een oorlog misschien een goede zaak zou zijn om hun luie ziel te redden en ze hard te maken? Vooruit, laat ons weten wat u werkelijk vindt, *mon général!*’

Ze ging met veel aplomb zitten en de klank van applaus vulde de zaal als een wolk donsveren. De menigte brulde: ‘Vooruit, generaal! Sta op!’ en ‘Ze daagt u uit. Wat zegt u ervan?’ of gewoon een welwillend ‘Braaf zo, generaal!’

De generaal was kort en bolvormig en zijn rode gezicht was zo glad als babybiljetjes, opgetuigd met een bril met witgouden montuur. Maar hij snoof strijdlustig en grinnikte viriel.

‘Goed dan,’ blafte hij, overeind gesprongen en met een jolige wijsvinger naar mevrouw Gimmitch zwaaiend, ‘aangezien u allen voornemens en vastbesloten bent de geheimen uit deze arme militair te trekken, zal ik maar opbiechten dat ik de oorlog weliswaar verafschuw, maar dat er toch ergere dingen zijn. Jazeker, vrienden, veel erger! Een toestand van zogenaamde vrede, waarin het wemelt van de arbeidersorganisaties, als ziektekiemen, met gestoorde ideeën uit anarchistisch, rood Rusland! Een toestand waarin universitaire docenten, journalisten en beruchte schrijvers in het geniep diezelfde landverraderlijke aanvallen op onze dierbare grondwet propageren! Een toestand waarin het volk door de toediening van deze psychiatrische middelen vadsig, laf en inhalig is geworden en de kranige trots van de krijger ontbeert! Nee, zo’n toestand is veel erger dan de oorlog op zijn gruwelijkst!

Sommige dingen die ik daarnet in mijn toespraak heb gezegd,

lagen misschien wat al te zeer voor de hand en waren wat wij vroeger, toen mijn brigade in Engeland gelegerd was, “oude koek” noemden. Dat de Verenigde Staten alleen maar vrede wensen en vrij willen zijn van alle buitenlandse verstrengelingen. Nee! Wat ik het liefst zou willen, is dat wij tegen de hele wereld zeggen: “Maken jullie je nou maar niet druk over de morele kant hiervan. Wij bezitten de macht, en de macht is zijn eigen excuus!”

Ik bewonder heus niet alles wat er in Duitsland en Italië gebeurt, maar je moet ze nageven dat ze eerlijk en reëel genoeg zijn geweest om tegen de andere naties te zeggen: “Bemoeien jullie je nou maar met je eigen zaken, hè? Wij zijn sterk en wilskrachtig en ieder die deze goddelijke eigenschappen bezit, heeft niet alleen het recht, maar ook de plicht om ze te gebruiken!” Niemand op Gods aarde heeft ooit om slappelingen gegeven, zelfs de slappelingen zelf niet!

En ik heb goed nieuws voor u! Dit evangelie van zuivere, agressieve kracht verspreidt zich door het hele land onder de allerbesten onder onze jongeren. Jazeker, op dit moment in 1936 heeft minder dan zeven procent van de universiteiten géén militaire opleiding waar de discipline even strak is als onder de nazi's, en terwijl die vroeger door de overheid aan sterke jonge mannen en vrouwen werd opgelegd, eisen die nu zélf het recht te worden onderricht in krijgshaftige deugden en vaardigheden – want ja, de meisjes met hun onderricht in de verpleegkunde en de fabricage van gasmaskers en dergelijke, worden al net zo geestdriftig als hun broers. En alle weldenkende docenten zijn het roerend met hen eens!

Nog maar drie jaar geleden bestond een weerzinwekkend hoog percentage van de Amerikaanse studenten uit openlijke pacifisten die hun eigen vaderland in het geniep wilden doodsteken. Maar terwijl die schaamteloze dwazen en pleitbezorgers van het communisme pacifistische bijeenkomsten proberen te houden, jawel, mijn vrienden, zijn er in de afgelopen vijf maanden, sinds 1 januari, maar liefst zesenzeventig van dit soort exhibitionistische orgieën

verstoord door medestudenten, en maar liefst negenenvijftig ver-raderlijke rode studenten hebben hun verdiende loon gekregen. Ze zijn zo hard afgeranseld dat ze in dit vrije land nooit meer het met bloed besmeurde banier van het anarchisme zullen verheffen! Dat, mijn vrienden, is nieuws!’

Terwijl de generaal onder uitzinnig applaus ging zitten, sprong mevrouw Lorinda Pike, de plaatselijke stokebrand, overeind en onderbrak opnieuw het liefdesmaal: ‘Ja, hoor eens even, meneer Edgeways, als u denkt dat u deze sadistische nonsens kunt debiteren zonder...’

Verder kwam ze niet. Francis Tasbrough, de mijndirecteur en de meest aanzienlijke industrieel in Fort Beulah, verhief zich majesteitelijk, maande Lorinda met een uitgestrekte arm tot stilte en bromde met zijn sonore basso profundo: ‘Een ogenblikje graag, lieve dame! In deze stad zijn wij allemaal gewend geraakt aan uw politieke principes. Maar als voorzitter is het mijn droeve plicht u erop te wijzen dat generaal Edgeways en mevrouw Gimmitch door de club zijn uitgenodigd om ons toe te spreken, terwijl u, als u mij dit niet euvel wilt duiden, niet eens familie bent van een Rotariaan, maar hier slechts bent als gast van dominee Falck, die wij uitzonderlijk hoogachten. Dus als u zo vriendelijk wilt zijn... Ach, ik dank u wel, mevrouw!’

Lorinda Pike zakte terug in haar stoel terwijl haar lont nog smeulde. Francis Tasbrough (dat rijmde op *low*) was niet onderuitgezakt; hij zat zo recht als de aartsbisschop van Canterbury op zijn aartsbisschoppelijke troon.

En Doremus Jessup sprong overeind om iedereen te kalmeren, omdat hij een intieme vriend van Lorinda was en al sinds zijn melkmuilenjaren met Francis Tasbrough bevriend was en hem verafschuwde.

Deze Doremus Jessup, uitgever van de *Informer*, was een gehaaid zakenman en schreef hoofdartikelen die niet van humor en degelijke

New Englandse nuchterheid ontbloot waren, maar toch werd hij als de grootste excentriekeling van Fort Beulah beschouwd. Hij zat in het schoolbestuur, het bibliotheekbestuur en hij hield de inleiding als Oswald Garrison Villard, Norman Thomas, admiraal Byrd en andere vooraanstaande lieden in de stad een lezing kwamen geven.

Jessup was klein van gestalte, mager, goedlachs, gebruind, met een grijs snorretje en een verzorgd grijs baardje – en dat in een gemeente waar het dragen van een baard gelijkstond aan jezelf kenbaar maken als boer, veteraan van de Burgeroorlog of zevende-dagsadventist. De tegenstrevers van Doremus zeiden dat hij zijn baard alleen maar liet staan om ‘intellectueel’ en ‘anders’ te zijn en ‘artistiek’ over te komen. Misschien hadden ze gelijk. Hoe dan ook, nu sprong hij overeind en prevelde: ‘Nou, alle vogeltjes in hun nestje zijn het erover eens. Mijn vriendin mevrouw Pike moet weten dat de vrijheid van meningsuiting in vrijpostigheid verandert als ze het waagt het leger te bekritisieren, het met de DAR oneens te zijn en op te komen voor de rechten van het grauw. Dus Lorinda, volgens mij moet jij je excuses aanbieden aan de generaal, die wij dankbaar moeten zijn omdat hij ons heeft uitgelegd wat de heersende klasse van het land echt wil. Vooruit, lieve vriendin, spring overeind en bied je excuses aan.’

Hij zag streng neer op Lorinda, maar Medary Cole, de Rotary-voorzitter, vroeg zich af of Doremus hen niet bij de neus nam. Dat deed hij wel vaker. Ja, nee, hij had het vast mis, want mevrouw Lorinda Pike kweelde (zonder op te staan): ‘O, ja! Mijn excuses, generaal! Bedankt voor uw verhelderende toespraak!’

De generaal hief zijn vadsige hand op (met zowel een vrijmetse-laarsring als een West Point-ring om zijn worstenvingers); hij boog als een ridder van de Ronde Tafel of een gerant; met de viriliteit van het exercitieterrein riep hij: ‘Geeft helemaal niets, mevrouw! Wij oude ijzervreters houden wel van een robbertje vechten. Blij toe dat iemand genoeg interesse voor onze dwaze ideeën toont om boos op ons te worden, hè, hè, hè!’

En iedereen lachte en er heerste harmonie. Het programma werd besloten door Louis Rotenstern, die een aantal vaderlands-lievende deuntjes zong: 'Marching through Georgia', 'Tenting on the Old Campground', 'Dixie', 'Old Black Joe' en 'I'm Only a Poor Cowboy and I Know I Done Wrong'.

Louis Rotenstern werd door heel Fort Beulah als een 'fidele kerel' beschouwd, wat één kaste lager was dan een 'echte, ouderwese heer van stand'. Doremus Jessup ging graag met hem vissen en patrijzen schieten; en hij meende dat geen kleermaker op 5th Avenue een smaakvoller gestreept cloqué pak kon naaien. Maar Louis was een nationalist. Hij legde uit, en vrij vaak, dat niet hij of zijn vader in het getto in Pruisisch Polen was geboren, maar zijn grootvader (wiens naam, zo vermoedde Doremus, iets minder stijlvol en Germaans had geklonken dan Rotenstern). Louis' grote helden waren Calvin Coolidge, Leonard Wood, Dwight L. Moody en admiraal Dewey (en Dewey was een geboren Vermonter, jubelde Louis, die zelf was geboren in Flatbush, op Long Island).

Hij was niet alleen honderd procent Amerikaan; boven op de hoofdsom berekende hij veertig procent chauvinistische rente. Bij elke gelegenheid kon je hem horen verklaren: 'We zouden al die buitenlanders uit het land moeten weren, en dan bedoel ik de jidden net zo goed als de spaghettivreters, de goulashkokers en de spleetogen.' Louis was ervan overtuigd dat als die onbenullige politici met hun gore poten van het bankwezen, de aandelenbeurs en de werktijden van het warenhuispersoneel afbleven, alle Amerikanen daarvan zouden profiteren als gevolg van de verhoogde omzet, en allemaal (ook de verkoopmedewerkers) zo rijk zouden zijn als Aga Khan.

Daarom vertolkte Louis zijn melodieën niet alleen met het vuur van een cantor uit Bydgoszcz, maar met al zijn nationalistische geestdrift, zodat iedereen tijdens de refreinen meezong, vooral mevrouw Adelaide Tarr Gimmitch met haar befaamde alt met een volume als dat van een stationsomroeper.

Het dinergezelschap ging uiteen met de klaterende klanken van opgewekte afscheidsgroeten en Doremus Jessup mompelde tegen zijn vrouw Emma, een stevige, goedhartige, bezorgde ziel die van breien, patience en de romans van Kathleen Norris hield: 'Was het heel erg dat ik me er zo in mengde?'

'Welnee, Doremi, dat heb je precies goed gedaan. Ik ben echt dol op Lorinda Pike, maar waarom moet ze per se haar idiote socialistische ideeën ventileren en uitventen?'

'Conservatief die je bent,' zei Doremus. 'Wil je de Siamese olifant, de Gimmitch, uitnodigen om iets te komen drinken?'

'Bewaar me!' zei Emma Jessup.

Terwijl de Rotarianen zichzelf als kaarten schudden en over hun talloze auto's deelden, was het uiteindelijk Frank Tasbrough die de meest uitgelezen heerschappen, onder wie Doremus, uitnodigde voor de nazit bij hem thuis.

Terwijl Doremus Jessup zijn vrouw naar huis bracht en via Pleasant Hill omhoog naar huize Tasbrough reed, peinsde hij over het aanstekelijke patriottisme van generaal Edgeways. Maar hij onderbrak zijn bespiegelingen om naar de heuvels te kijken, zoals hij tot dusver altijd had gedaan in de drieënvijftig van zijn zestig levensjaren die hij in Fort Beulah, Vermont had doorgebracht.

Fort Beulah, officieel een stad, was een kneuterig dorp met oude rode bakstenen huizen, oude granietateliers, huizen met witte dakspanen of grijze leien dakpannen en een paar verwaande moderne bungalowtjes in geel of zeehondenbruin. Er was maar weinig industrie: een kleine wolspinnerij, een raamljsten- en deurenfabriek en een pompenfabriek. Het graniet dat het voornaamste product van het dorp was, kwam uit een groeve zes kilometer verderop; in Fort Beulah zelf bevonden zich alleen het kantoor, al het geld en de armoedige huisjes van de meeste groevarbeiders. Het stadje telde een stuk of tienduizend zielen, die ongeveer twintigduizend lichamen bewoonden – het eigen-zielenbezit was verhoudingsgewijs aan de hoge kant.

Er stond maar één (soortement) wolkenkrabber in de stad: het zes verdiepingen hoge Tasbrough Building met daarin de burelen van Granietgroeve Tasbrough & Scarlett; de artsenpraktijk van Doremus' schoonzoon Fowler Greenhill en diens collega, de oude dokter Olmsted, de burelen van de advocaat Mungo Kitterick, de burelen van Harry Kindermann, vertegenwoordiger in esdoorn-

stroom en melkveehoudersbenodigdheden, en nog een stuk of dertig, veertig andere plaatselijke samuraikrijgers.

Het was een poezelig stadje, een ingedut stadje, een stadje van geborgenheid en tradities, dat nog geloofde in Thanksgiving, Onafhankelijkheidsdag en Memorial Day, waar op 1 mei geen arbeidersoptocht werd gehouden, maar bloemenmandjes werden uitgedeeld.

Het was een avond in mei, eind mei 1936, met de maan in het derde kwartier. Het huis van Doremus lag op anderhalve kilometer van het zakencentrum van Fort Beulah, op Pleasant Hill, een uitloper als een uitgestoken hand uit het donkere, hoog oprijzende massief van Mount Terror. Hij zag de hoger gelegen, door de maan beglinsterde weilanden tussen de wildernis van sparren, esdoorns en populieren op de bergkammen ver boven hem; en terwijl zijn auto klom, stroomde onder hem Ethan Creek door de weilanden. Diepe bossen, oprijzende berg-bolwerken, een lucht als bronwater, serene huizen met dakspanen die zich de oorlog van 1812 nog herinnerden en de jongensjaren van dwalende Vermonters als de 'kleine reus' Stephen A. Douglas, Hiram Powers, Thaddeus Stevens, Brigham Young en president Chester Alan Arthur.

Nee, Powers en Arthur waren zwakke zusters, peinsde Doremus. Maar Douglas, Thad Stevens en Brigham, die oude hengst... Ik vraag me af of we nog steeds ridders voortbrengen zoals die forse, knorrige oude duvels? Of die nog in New England geboren worden? Waar dan ook in Amerika? Waar dan ook op aarde? Die hadden lef. Waren onafhankelijk. Deden waar ze zin in hadden en dachten wat ze wilden, terwijl de rest kon doodvallen. De jongeren van nu... Ja, de piloten, dat zijn waaghalzen. De natuurkundigen, die doctoren van vijfentwintig die het ondeelbare atoom delen, dát zijn pioniers. Maar het merendeel van de ruggengraatloze jeugd van tegenwoordig reed 110 kilometer per uur maar ging nergens heen, had niet eens de fantasie om ergens naartoe te willen! Haalde zijn muziek uit een apparaat met een knop. Ontleende zijn vocabulaire aan stripverhalen in plaats van aan Shakespeare, de Bijbel,

Thorstein Veblen en William Graham Sumner. Slappe papkindjes! Zoals die zelfingenomen puppy Malcolm Tasbrough, die om Sissy heen draaide! Ach!

Zou het niet rampzalig zijn als die stijve hark van een Edgeways en Gimmitch, die politieke Mae West, gelijk hadden en we al die militaire apenstreken en misschien wel een onbenullig oorlogje (voor de aardigheid een plakkerig warm land veroveren dat we niet eens willen hebben) nodig hebben om een beetje pep en durf in de marionetten te pompen die we onze kinderen noemen? Ach!

Maar verdorie, wat een heuvels! Kasteelmuren. En die lucht. Van mij mogen ze de Cotswolds, de Harz en de Rocky Mountains houden! D. Jessup, topografisch patriot. En ik ben een...

‘Doremi, zou je het heel erg vinden om rechts aan te houden, in elk geval in de bochten?’ vroeg zijn vrouw onverstoortbaar.

Een hooggelegen vallei en mist onder de maan, een mistsluier over de appelbloesems en de zware bloemtrossen van een oeroude seringenstruik naast de ruïne van een boerderij die ruim zestig jaar geleden was afgebrand.

Francis Tasbrough was president-directeur en grootaandeelhouder van Granietgroeve Tasbrough & Scarlett in West Beulah, zes kilometer van ‘het Fort’. Hij was rijk en welbespraakt en hij lag voortdurend met zijn werknemers overhoop. Hij woonde in een nieuw, statig bakstenen herenhuis op Pleasant Hill, iets voorbij dat van Doremus Jessup, en daar had hij een huisbar die net zo luxueus was als die van een pr-directeur van een autofabriek in Grosse Pointe. Dit was net zomin het traditionele New England als het katholieke deel van Boston; en Frank pochte dat hij, hoewel zijn familie al zes generaties in New England woonde, geen gierige Yankee was, maar met zijn efficiency en koopmanschap een veelzijdige pan-Amerikaanse zakenman.

Tasbrough was een lange man met een blonde snor en een mo-

notoon nadrukkelijke stem. Hij was vierenvijftig, zes jaar jonger dan Doremus Jessup, en toen hij vier was, had Doremus hem behoeft voor de gevolgen van zijn uitermate impopulaire gewoonte om andere jongetjes met voorwerpen op hun hoofd te meppen – allerlei voorwerpen, zoals stokken, speelgoedautootjes, broodtrommels en opgedroogde koeienvlaaien.

Vanavond na het Rotarydiner in zijn huisbar bijeen waren Frank zelf, Doremus Jessup, de molenaar Medary Cole, de schoolinspecteur Emil Staubmeyer, R.C. Crowley – Roscoe Conkling Crowley, de gewichtigste bankier in Fort Beulah – en, vrij verrassend, Tasbroughs zielenherder, de episcopale predikant Falck, met oude handen zo teer als porselein, een wilde, zijdezachte witte haardos en een onvleselijk gezicht dat op het goede leven duidde. Dominee Falck stamde uit een degelijke familie uit Knickerbocker en had zowel in Edinburgh en Oxford als aan het Algemeen Theologisch Seminarium in New York gestudeerd; buiten Doremus was er in heel Beulah Valley niemand die zich met meer genoegen in de beschutting van de heuvels verstopte dan hij.

De bar was professioneel ingericht door een jonge binnenhuisarchitect uit New York die de gewoonte had met de rug van zijn rechterhand tegen zijn heup te staan. De ruimte was voorzien van een roestvrijstalen bar, ingelijste illustraties uit *La Vie Parisienne*, verzilverde metalen tafels en verchromde buisstoelen met knalrode leren kussens.

Afgezien van Tasbrough, Medary Cole (een parvenu voor wie de gunsten van Frank Tasbrough als honing en pas gerijpte vijgen waren) en ‘professor’ Emil Staubmeyer voelde iedereen zich ongemakkelijk in deze papegaaienkooi-achtige elegantie, maar geen van hen, ook dominee Falck niet, leek afkerig van Franks spuitwater, uitmuntende whisky of sardinesandwiches.

Ik betwijfel of Thad Stevens dit mooi zou hebben gevonden, dacht Doremus. Hij zou hebben gegromd. Ouwe, opgejaagde poëma. Maar vast niet tegen de whisky!

‘Doremus,’ vroeg Tasbrough, ‘waarom daal je niet af uit je ivoren toren? Al die jaren heb je met veel plezier kritiek geleverd, altijd gefoeterd op de overheid, iedereen voor de gek gehouden en geposeerd als een grote progressieveling die achter al die subversieve elementen staat. Het wordt tijd dat je uitscheidt met je gestoei met die krankzinnige ideeën en je aansluit bij de familie. Het zijn zorgelijke tijden, met misschien wel achtentwintig miljoen uitkeringstrekkers, en nu is er stront aan de knikker omdat ze geloven dat ze een onaantastbaar recht op steun hebben.

En de Joodse communisten en de Joodse geldschietters spannen samen om het land over te nemen. Ik snap best dat je op jongere leeftijd enige sympathie voor de vakbonden en zelfs voor de Joden had. Je weet dat ik altijd wel kwaad op je zal blijven omdat je partij koos voor de stakers toen dat tuig m'n hele bedrijf probeerde te slopen en mijn politoer- en slijpateliers afbrandde – je was zelfs dikke maatjes met die buitenlandse moordenaar Karl Pascal, die de hele staking had geïnstigeerd. Het was me een groot genoegen om hém te ontslaan toen het allemaal voorbij was!

Maar hoe dan ook, die zwandelende arbeiders steken nu de koppen bij elkaar, samen met de communistische leiders, en zijn van plan om het land te gaan besturen, om mannen als ik voor te schrijven hoe wij ons bedrijf moeten runnen! En precies zoals generaal Edgeways zei, zullen ze het vertikken hun land te dienen als we in een of andere oorlog verzeild raken. Yes, sir, een behoorlijk zorgelijk moment, en het wordt tijd dat jij de spotternij opgeeft en je aansluit bij de werkelijk verantwoordelijke burgers.’

Doremus sprak: ‘Hm. Ja, ik vind ook dat we in zorgelijke tijden leven. Door alle onvrede in het land die hem aan de macht kan helpen, maakt senator Windrip een goede kans om in november tot president te worden verkozen, en als dat gebeurt, zal zijn bende haviken ons waarschijnlijk in een of andere oorlog storten, enkel om hun zieke ijdelheid te bevredigen en de wereld te laten zien dat wij het stoerste land van allemaal zijn. En dan zullen ik, de

progressieveling, en jij, de plutocraat, de nepconservatief, om drie uur 's nachts naar buiten worden gevoerd om te worden doodgeschoten. Zorgelijk? Zeker!

‘Kletskoek! Je overdrijft!’ zei R.C. Crowley.

Doremus vervolgde: ‘Als bisschop Prang, onze Savonarola in een Cadillac met zestien cilinders, zijn radioluisteraars en zijn Liga van Vergeten Mannen overhaalt om op Buzz Windrip te stemmen, dan wint Buzz. De mensen zullen denken dat ze op hem stemmen om meer economische zekerheid te creëren. En dan barst de terreur los! God mag weten dat er genoeg aanwijzingen zijn geweest dat we tirannie in Amerika kunnen krijgen: de ellende van de deelpachters in de zuidelijke staten, de arbeidsomstandigheden in de mijnen en de kledingateliers, en hoe we Mooney jarenlang in de cel hebben laten creperen. Wacht maar tot Windrip ons laat zien hoe je het met machinegeweren zegt! De democratie is hier in de VS, in Engeland en in Frankrijk geen universeel onderkruipende slavernij zoals het nazisme in Duitsland, en geen verbeelding-hatend, farizeïsch materialisme zoals in Rusland, ook al heeft ze industriële voortgebracht zoals jij, Frank, en bankiers zoals jij, R.C., en jullie veel te veel macht en geld gegeven. Over het algemeen heeft de democratie, met enkele schandalige uitzonderingen, de gewone arbeider meer waardigheid geschonken dan hij ooit heeft gehad. Dat wordt nu misschien bedreigd door Windrip, door alle Windrips. Goed dan! Misschien zullen we de paternalistische dictatuur moeten bestrijden met een beetje gezonde vadermoord, machinegeweren bestrijden met machinegeweren. Wacht maar tot Buzz ons de leiding geeft. Een echte fascistische dictatuur!’

‘Onzin! Onzin!’ snoof Tasbrough. ‘Dat kan hier in Amerika nooit gebeuren, onmogelijk! We zijn een land van vrije mensen.’

‘Het antwoord daarop,’ opperde Doremus Jessup, ‘met permissie van dominee Falck, luidt: “Dat kan godverdomme best!”. Hoor eens, er is geen land op de hele wereld dat zo hysterisch of zelfs zo kruiperig kan zijn als Amerika. Neem nou de ma-

nier waarop Huey Long alleenheerser over Louisiana werd, en de geachte senator Berzelius Windrip, die zijn staat in eigendom houdt. Luister naar bisschop Prang en pastor Coughlin op de radio, goddelijke orakels voor de miljoenen. Bedenk hoe makkelijk de meeste Amerikanen de steekpenningen bij de Democraten, de bendes in Chicago en al die corrupte medewerkers van president Harding hebben geslikt. Zouden de handlangers van Hitler of Windrip nóg erger kunnen zijn? Ben je de Ku Klux Klan vergeten? Ben je onze oorlogshysterie vergeten, toen we *sauerkraut* “vrijheidskool” noemden en iemand voorstelde om Duitse mazelen “vrijheidsmazelen” te noemen? En de censuur van eerlijke kranten in oorlogstijd? Net zo erg als in Rusland! Weet je nog dat we de, eh, de voeten hebben gekust van Billy Sunday, de miljonair en evangelist, en van Aimée McPherson, die van de Stille Oceaan regelrecht de woestijn van Arizona in zwom en daarmee wegkwam? Herinner jij je Wilbur Glenn Voliva en Mary Baker Eddy nog? Weet je nog hoe bang we waren voor communisten en voor katholieken, toen iedereen die goed geïnformeerd was zeker wist dat de OGPU zich in Oskaloosa ophield en de Republikeinen die campagne voerden tegen Al Smith de bergbewoners in Carolina wijsmaakten dat de paus hun kroost tot buitenechtelijke kinderen zou verklaren als Al zou winnen? Herinner jij je Tom Heflin en Tom Dixon nog? Weet je nog hoe de boerenparlementariërs in sommige staten, gehoorzaam aan William Jennings Bryan, die nog biologieles had gekregen van zijn vrome oude oma, zichzelf tot wetenschappelijke deskundigen uitriepen en de hele wereld de slappe lach bezorgden door onderwijs over de evolutietheorie te verbieden? Herinner jij je de wraakcommando's uit Kentucky nog? Weet je nog dat er hele treinladingen mensen naar lynchpartijen kwamen kijken? Kan dat hier nooit gebeuren? De Drooglegging, mensen doodschieten omdat ze heel misschien drank vervoeren, nee hoor, dat zou in Amerika nooit kunnen! Er is in de hele geschiedenis nog nooit een volk geweest dat zo rijp was

voor een dictatuur als het onze! We staan klaar om nu meteen op Kinderkruisocht te vertrekken, maar dan met volwassenen, en de eerwaarde heren Windrip en Prang staan klaar om hem aan te voeren!’

‘Wat dan nog?’ wierp R.C. Crowley tegen. ‘Zo’n vaart zal het niet lopen. Die onophoudelijke, onverantwoorde aanvallen op ons bankiers zinnen me niet. Ja, senator Windrip moet natuurlijk voor de bühne doen alsof hij de banken op hun kop geeft, maar zodra hij aan de macht is, zal hij de banken hun welverdiende invloed op de regering gunnen en onze deskundige financiële adviezen overnemen. Ja. Waarom ben je zo bang voor dat woord “fascisme”, Doremus? Het is maar een woord, gewoon een woord! En gezien alle luie donders die we tegenwoordig om steun laten bedelen, en die van jouw en mijn inkomstenbelasting leven, zou het niet zoveel erger zijn om een echte sterke man als Hitler of Mussolini te hebben, of zoals Napoleon of Bismarck in de goede oude tijd, en die echt het land te laten leiden en het weer efficiënt en welvarend te laten maken. Anders gezegd, om een arts te hebben die geen tegenspraak duldt, maar de patiënt flink koeioneert en weer gezond maakt, of-ie dat nou leuk vindt of niet!’

‘Ja!’ zei Emil Staubmeyer. ‘Hitler heeft Duitsland toch zeker van de rode marxistenziekte gered? Ik heb daar familie wonen. Vertel mij wat!’

‘Hm,’ zei Doremus, zoals Doremus vaak deed. ‘De kwalen van de democratie genezen met de kwalen van het fascisme! Rare behandelwijze. Ik heb gehoord dat ze syfilis genezen door patiënten malaria te geven, maar ik heb nog nooit gehoord dat ze malaria hebben genezen door iemand syfilis te geven!’

‘Vind je dat gepaste taal om in de aanwezigheid van dominee Falck te bezigen?’ viel Tasbrough uit.

Dominee Falck zei abrupt: ‘Volgens mij is dat zeer gepaste taal en een interessant voorstel, broeder Jessup!’

‘Trouwens,’ zei Tasbrough, ‘dit geklets is sowieso allemaal nonsens. Zoals Crowley zegt: het zou mooi zijn als er een sterke man in het zadel zat, maar dat kan hier in Amerika nooit gebeuren.’

En het kwam Doremus voor dat de zachtjes bewegende lippen van dominee Falck geluidloos spraken: dat kan godverdomme best.

3

Doremus Jessup, hoofdredacteur en eigenaar van de *Daily Informer*, de bijbel van de conservatieve Vermontse boeren in de hele Beulah Valley, was in 1876 in Fort Beulah geboren als enige zoon van een armlastige universalistische predikant, dominee Loren Jessup. Zijn moeder was een chic meisje Bass uit Massachusetts. Dominee Loren, een boekenwurm die van bloemen hield, opgewekt maar niet merkbaar gevat, zong vroeger: 'Helaas, helaas, dat een Bass uit Mass getrouwd is met een predikant die winderig was', en hij beweerde altijd stellig dat ze er ichtyologisch helemaal naast zat, en dat ze geen baars maar een kabeljauw had moeten zijn. In de pastorie was weinig vlees, maar wel een overvloed aan boeken, zeker niet allemaal over theologie, zodat Doremus reeds voor zijn twaalfde had kennisgenomen van de wereldlijke geschriften van Scott, Dickens, Thackeray, Jane Austen, Tennyson, Byron, Keats, Shelley, Tolstoi en Balzac. Hij studeerde af aan Isaiah College, ooit een dappere unitaristische onderneming, maar in 1894 een oecumenische bedoening met een vage hang naar trinitaire opvattingen, een kleine, rustieke onderwijsstal in North Beulah, op ruim twintig kilometer van 'het Fort'.

Maar nu is Isaiah College opgestoten in de vaart der volkeren, behalve op onderwijsgebied, want in 1931 versloeg de universiteit het footballteam van Dartmouth met 64-6.

In zijn studietijd schreef Doremus een hoop slechte poëzie en raakte hij ongeneeslijk verslaafd aan boeken, maar hij kon aardig hardlopen. Uiteraard werd hij correspondent voor kranten in

Boston en Springfield, en na zijn afstuderen werd hij verslaggever in Rutland en Worcester, met één glorieus jaar in Boston, dat met zijn beroete schoonheid en brokken geschiedenis voor hem was wat Londen voor een jongeman uit Yorkshire zou zijn. Concerten, musea en boekwinkels wekten zijn geestdrift; driemaal per week kocht hij voor 25 cent een kaartje voor het bovenste balkon in een of ander theater; en twee maanden lang deelde hij een etage met een andere verslaggever die zowaar een kort verhaal gepubliceerd kreeg in *The Century* en als geen ander over auteurs en technieken kon vertellen. Maar Doremus was niet heel robuust of taai en het lawaai, het verkeer en de snelle opeenvolging van de opdrachten putten hem uit. In 1901, drie jaar na zijn afstuderen, stierf zijn vader, reeds een weduwnaar, en liet hem 2980 dollar en zijn bibliotheek na. Doremus keerde terug naar Fort Beulah en kocht een kwart aandeel in de *Informers*, toentertijd een weekblad.

In 1936 was het een dagblad en was hij de volledige eigenaar, met een voelbare hypotheek.

Hij was een onverstoorbare en meelevende chef; een creatieve speurder naar nieuws; zelfs in deze onwrikbaar Republikeinse staat was hij politiek onafhankelijk, en hoewel zijn hoofdartikelen over corruptie en misstanden niet chronisch fanatiek waren, kon hij daarin tikken uitdelen als met een hondenzweep.

Hij was een achterachterneef van Calvin Coolidge, die hem een degelijke huisvader maar politiek lichtzinnig had genoemd. Volgens Doremus was het precies andersom.

Zijn vrouw Emma was in Fort Beulah geboren. Ze was de dochter van een wagenfabrikant, een evenwichtig, redelijk mooi meisje met brede schouders dat hij van de middelbare school kende.

In 1936 hadden ze drie kinderen: Philip (Dartmouth en Rechtsgeleerdheid aan Harvard), gehuwd, ambitieus en met een advocatenkantoor in Worcester; Mary, die was getrouwd met Fowler

Greenhill uit Fort Beulah, een opgewekte, hardwerkende arts, een prikkelbare, roodharige jongeman die wonderen verrichtte bij tyfus, acute blindedarmontsteking, bevallingen, gecompliceerde breuken en diëten voor kinderen met bloedarmoede. Fowler en Mary hadden één zoontje, Doremus' enige kleinkind, de aanbiddelijke David, inmiddels acht jaar, een timide, vindingrijk, aanhankelijk jongetje met zulke droevige hondenogen en zulk roodgoud haar dat zijn portret in de National Academy had kunnen hangen en zelfs niet had misstaan op het omslag van een damesblad met tweeënhalf miljoen abonnees. De burens van de familie Greenhill zeiden onvermijdelijk over de jongen: 'Wat heeft Davy een levendige fantasie, hè? Hij wordt later vast een schrijver, net als z'n opa!'

Het derde kind van de familie Doremus was de uitbundige, bijdehante, dansende Cecilia, die 'Sissy' werd genoemd. Zij was achtien, haar broer Philip tweeëndertig en Mary, mevrouw Greenhill, dertig. Ze had Doremus' hart doen opveren toen ze ermee instemde om tijdens haar eindexamenjaar thuis te blijven wonen, hoewel ze vol vuur sprak over het huis uitgaan, bouwkunde studeren en 'gewoon miljoenen gaan verdienen' met het ontwerpen en bouwen van wonderbaarlijke huisjes.

Mevrouw Jessup geloofde stellig (en tamelijk onterecht) dat haar Philip als twee druppels water op de prins van Wales leek, dat Philips vrouw Merilla (een schone uit Worcester, Massachusetts), een wonderlijke gelijkenis met prinses Marina vertoonde, dat iedereen die Mary niet kende haar voor Katharine Hepburn zou aanzien, dat Sissy een bosnimf was en David een middeleeuwse page, en dat Doremus (hoewel ze hem beter kende dan de wisselkinderen die ze gebarnd had) opvallend veel weghad van de zeeheld Winfield Scott Schley zoals die er in 1898 uitzag.

Ze was een trouwe vrouw, Emma Jessup, hartelijk en gul, kampioen citroen-meringuetaart bakken, bekrompen Britsgezind, orthodox anglicaans en zonder enig gevoel voor humor. Doremus

werd onophoudelijk door haar vriendelijke plechtstatigheid gekieteld en het mag uitzonderlijk genadig van hem heten dat hij nooit deed alsof hij belijdend communist was geworden en overwoog stante pede naar Moskou af te reizen.

Doremus oogde bedrukt en oud terwijl hij zich in zijn spuuglelijke garage van beton en gegalvaniseerd ijzer uit de Chrysler verhief als uit een rolstoel. (Het was wel een trotse garage voor twee auto's; naast de vier jaar oude Chrysler stond er ook een nieuwe Ford tweedeurs met open dak, waarin Doremus ooit hoopte te rijden als Sissy hem niet gebruikte.)

Hij vloekte vakkundig terwijl hij op het betonnen pad van de garage naar de keuken zijn schenen openhaalde aan de grasmaaiër, die daar was achtergelaten door zijn klusjesman Oscar Ledue, die altijd 'Shad' werd genoemd, een grote, rood aangelopen, brommerige, knorrige boer van Iers-Canadese afkomst. Shad deed voortdurend dingen als grasmaaiers laten rondslingeren die in de schenen van fatsoenlijke mensen wilden happen. Hij was boosaardig en volslagen incompetent. Hij fatsoeneerde nooit de randen van de bloemperken, hield zijn stinkende oude pet op zijn kop als hij blokken voor de open haard naar binnen droeg, maaide de paardenbloemen in de wei pas als ze al pluisten, vergat graag de keukenmeid te vertellen dat de erwten rijp waren en hield van schieten op katten, zwerfhonden, eekhoorns en lieflijk kwelende merels. Minstens tweemaal per dag nam Doremus zich voor hem te ontslaan, maar... Misschien vertelde hij zichzelf de waarheid als hij volhield dat het vermakelijk was om te proberen deze prijsstier te beschaven.

Doremus liep de keuken in, besloot dat hij geen trek had in koude kip met een glas melk uit de ijskast, zelfs niet in een punt van de beroemde kokos-laagjestaart die hun voortreffelijke keukenmeid mevrouw Candy had gebakken en klauterde omhoog naar zijn 'studeerkamer' op de tweede etage, op zolder.

Zijn huis was een ruim, wit, van dakspanen voorzien bouwwerk uit de jaren 1880, een vierkante kolos met een mansardedak en aan de voorkant een lange veranda met non-descripte vierkante witte pilaren. Doremus zei dat het huis lelijk was, ‘maar op een aangename manier lelijk’.

Zijn studeerkamer op zolder was de enige plek waar hij volmaakt aan ergernissen en drukte kon ontsnappen. Het was de enige kamer in huis die mevrouw Candy (zwijgzaam, op een grimme manier kundig, zeer belezen, een voormalige onderwijzeres in landelijk Vermont) nooit mocht schoonmaken. Het was een hartverwarmend ratjetoe van romans, afleveringen van het *Congressional Record*, *The New Yorker*, *Time*, *The Nation*, *The New Republic*, *New Masses* en *Speculum* (het wereldvreemde orgaan van de Medieval Society of America), verhandelingen over belastingen en geldstelsels, wegenkaarten, boekjes over ontdekkingsreizen in Abessinië en op Antarctica, afgekloven potloodstompjes, een versleten draagbare typemachine, visgerei, verkreukeld doorslagpapier, twee oude leren luie stoelen, een Windsorstoel achter zijn bureau, het verzamelde werk van Thomas Jefferson, zijn grote held, een microscoop en een collectie vlinders uit Vermont, indiaanse pijlpunten, minuscule bundeltjes dorpspoëzie uit Vermont, gedrukt bij plaatselijke kranten, de Bijbel, de Koran, *Het boek van Mormon*, *Science and Health*, een bloemlezing uit de *Mahabharata*, poëzie van Sandburg, Frost, Masters, Jeffers, Ogden Nash, Edgar Guest, Omar Khayyam en Milton, een buks en een .22-repeteergeweer, een verschoten banier van Isaiah College, de volledige *Oxford English Dictionary*, vijf vulpennen waarvan twee het deden, een Kretenzische vaas uit 327 voor Christus – een foielelijk ding – de *World Almanac* van voorvorig jaar met een omslag waar een hond op leek te hebben gekauwd, oude brillen met hoornen montuur en met montuurloze glazen die geen van alle meer bij zijn ogen pasten, een fraai eikenhouten kastje uit Devonshire, naar verluidt uit de Tudor-periode, portretten van

Ethan Allen en Thaddeus Stevens, rubberen lieslaarzen, seniele rode marokijnleren pantoffels, een aanplakbiljet van 2 september 1840, uitgegeven door de *Vermont Mercury* in Woodstock, waarop een glorieuze overwinning van de Whigs wordt bekendgemaakt, vierentwintig doosjes veiligheidslucifers, stuk voor stuk uit de keuken gejat, diverse notitieblokken, zeven boeken over Rusland en het bolsjewisme – extreem vóór of extreem tegen – een gesigioneerde foto van Theodore Roosevelt, zes pakjes sigaretten, allemaal halfleeg (volgens de traditie der journalistieke excentriekelingen hoorde Doremus een oude pijp te roken, maar hij had een hekel aan het slijmerige vocht van met nicotine doordrenkt spuug), een gevlochten vloerkleed op de vloer, een verlept takje hulst met een zilveren kerstlint, een doosje met zeven ongebruikte echte Sheffield-scheermesjes, woordenboeken in het Frans, Duits, Italiaans en Spaans – alleen de eerste van die talen kon hij echt lezen – een kanarie in een Beierse vergulde rieten kooi, een versleten, gebonden editie van *Old Hearthside Songs for Home and Picnic* waaruit hij weleens liedjes zong, met het boek op zijn knie, en een oude gietijzeren Franklin-kachel. Inderdaad alles wat een kluzenaar paste en verboden terrein was voor oneerbiedige huishoudstershanden.

Voordat hij het licht aanknipte, tuurde hij door de koekoek naar de bergkam die de turbulente sterren doorsneed. In het centrum schenen de laatste lampen van Fort Beulah, ver in de diepte, en aan de linkerkant, ongezien, waren de zachte weiden, de oude boerderijen en de grote melkveebedrijven van Ethan Mowing. Een vriendelijk landschap, koel en helder als een lichtbundel, waarvan hij elk jaar dat hij van hoge stadsgebouwen en stadsrumoer verlost was meer hield, zo mijmerde hij.

Een van de weinige momenten waarop mevrouw Candy toestemming had om zijn kluzenaarscel te betreden, was als ze zijn post op de lange tafel deponeerde. Die pakte hij op en begon hem staand bij de tafel kordaat door te lezen. (Tijd om naar bed

te gaan! Te veel geklets en buikpijn vanavond! Lieve hemel! Al over twaalfen!) Toen zuchtte hij, ging op zijn Windsorstoel zitten, leunde met zijn ellebogen op tafel en las de eerste brief nogmaals met volledige aandacht door.

Hij was afkomstig van Victor Loveland, een van de jongere, meer internationaal georiënteerde docenten van Doremus' oude instituut, Isaiah College.

Geachte dr. Jessup,

(Hm. 'Dr. Jessup.' Ikke niet, beste jongen. De enige eretitel die ik ooit zal krijgen is een master Diergeneeskunde of Balsemen.)

Hier aan het Isaiah is een zeer gevaarlijke situatie ontstaan, en degenen onder ons die proberen op te komen voor zaken als integriteit en moderniteit maken ons grote zorgen – niet dat we hier lang zullen blijven, aangezien we waarschijnlijk allemaal worden ontslagen. De meesten van onze studenten hoonden twee jaar geleden elke gedachte aan militaire training weg, maar zijn sindsdien enorm krijgshaftig geworden: de jongerejaars exerceren met geweren en machinegeweren, omringd door charmante blauwdrukjes van tanks en vliegtuigen. Twee van hen gaan elke week vrijwillig naar Rutland om een opleiding tot piloot te volgen, naar eigen zeggen om zich voor te bereiden op oorlogsvluchten. Als ik voorzichtig pols op welke oorlog ze zich in 's hemelsnaam voorbereiden, hakkelen ze een beetje en zeggen ze dat het ze niet zoveel kan schelen, zolang ze maar een kans krijgen om te laten zien wat een viriele, trotse kerels ze zijn.

Goed, daar zijn we inmiddels aan gewend. Maar vanmiddag – het staat nog niet in de krant – heeft de Raad van Commissarissen, waar Francis Tasbrough en onze rector, dr. Owen Peaseley, lid van zijn, een resolutie aangenomen. Moet u dit eens horen, dr. Jessup: 'Teder lid van het docenten- of studentencorps

aan Isaiah dat op enige wijze, publiekelijk of privé, in druk, in geschrifte of in gesproken woord, negatieve kritiek uit op de militaire opleidingen die worden gedoceerd aan of door Isaiah College of enige andere onderwijsinstelling in de Verenigde Staten, of door de staatsmilities, federale strijdkrachten of andere officieel erkende militaire organisaties in dit land, zal onmiddellijk van deze universiteit worden verwijderd, en iedere student die, met volledig en kloppend bewijs, dergelijke kwaadwillende kritiek van enige persoon die op enigerlei wijze met deze instelling verbonden is onder de aandacht van de rector of een lid van het college brengt, zal extra studiepunten krijgen voor het vak Militaire Opleiding, welke studiepunten meetellen voor het totale aantal studiepunten dat benodigd is om af te studeren.'

Wat moeten we aan met zulk explosief toenemend fascisme?

Victor Loveland

Loveland, docent Grieks, Latijn en Sanskriet (dat laatste met slechts twee studenten), had zich tot nu toe nooit bemoeid met politiek van recentere datum dan 180 na Christus.

Dus Frank was tóch naar die bestuursvergadering geweest, maar durfde mij dat niet te zeggen, verzuchtte Doremus. Ze een beetje aanmoedigen om te spioneren. Voor Gestapo spelen. Beste Frank, dit zijn zorgelijke tijden! Stomkop die je bent, je hebt jezelf verraden! Rector Owen J. Peaseley, die kwezelige, zwandelende, ellendige, weifelende schoolmeester met wallen onder z'n ogen! Maar wat kan ik doen? Ach ja, het zoveelste hoofdartikel schrijven waarin ik 'met bezorgdheid opmerk', zeker!

Hij plofte neer op een diepe stoel en zat daar onrustig, als een bang vogeltje met pientere oogjes.

Aan de deur klonk een trekkend geluid, gebiedend, dwingend.

Hij opende de deur en liet Foolish, de hond des huizes, binnen. Foolish was een betrouwbare mix van een Engelse setter, Airedale, cockerspaniël, smachtende hinde en steigerende hyena. Hij snoof één keer kort ter begroeting en vlijde zijn bruine satijnen kop tegen Doremus' knie. Het geluid wekte de kanarie onder de absurde oude blauwe trui die over zijn kooi heen lag, en die begon automatisch te zingen dat het middag was, zomermiddag tussen de perelaars in de groene Harz, waar niets van klopte. Maar het gekwinkeleer van de vogel en de betrouwbare aanwezigheid van Foolish troostten Doremus en maakten dat militaire exercities en blaffende politici onbeduidend aanvoelden, en in die geborgenheid viel hij op de versleten bruinleren stoel in slaap.

De hele juniweek wachtte Doremus op zaterdag twee uur, het goddelijk vastgestelde tijdstip voor de wekelijkse, profetische radiotoespraak van bisschop Paul Peter Prang.

Zes weken voor de nationale partijcongressen van 1936 zag het ernaar uit dat Franklin Roosevelt, Herbert Hoover, senator Vandenberg, Ogden Mills, generaal Hugh Johnson, kolonel Frank Knox en senator Borah geen van allen door een partij genomineerd zou worden en dat de Republikeinse vaandeldrager – dat wil zeggen, de enige die nooit een groot, onhandelbaar en vrij bespottelijk vaandel mee hoefde te zeulen – de loyale maar verrassend eerlijke conservatieve senator Walt Trowbridge zou worden, een man met een tikkeltje Lincoln, een scheutje Will Rogers en George W. Norris en vermoedelijk een spoortje Jim Farley in zich, maar verder helemaal de gewone, zwaargebouwde, onverstoorbaar uitdagende Walt Trowbridge.

Weinigen twijfelden eraan dat de Democratische kandidaat de als een raket stijgende senator Berzelius Windrip zou worden – dat wil zeggen, Windrip als het masker en de bulderende stem en zijn satanische secretaris Lee Sarason als het brein erachter.

De vader van senator Windrip was een kleinsteedse drogist uit het westen geweest, even ambitieus als mislukt, die Berzelius naar de Zweedse chemicus had vernoemd. De zoon werd doorgaans ‘Buzz’ genoemd. Hij had een baptistencollege in het zuiden doorlopen van ongeveer hetzelfde academische niveau als een economische hogeschool in Jersey City, rechten gestudeerd in Chicago,

en zich als advocaat in zijn geboortestaat gevestigd om daar de lokale politiek wat op te schudden. Hij was een onvermoeibaar reiziger, een onstuimig en gevat spreker, die goed aanvoelde welke politieke standpunten de mensen wilden horen, en een hartelijke handenschudder die bereid was anderen geld te lenen. Hij dronk Coca-Cola met de methodisten, bier met de lutheranen, Californische witte wijn met de Joodse middenstanders en als er niemand keek, dronk hij illegaal gestookte maiswhisky met alles en iedereen.

Binnen twintig jaar regeerde hij zijn staat als absoluut heerser, als ware hij een sultan in Turkije.

Hij was nooit gouverneur geworden; hij was wel zo slim in te zien dat zijn reputatie voor onderzoek naar recepten voor de cocktail Planter's Punch, uiteenlopende vormen van poker en de psychologie van stenotypistes tot een nederlaag tegen de kerkelijken zou kunnen leiden, dus stelde hij zich tevreden met het vrolijk aan een breed blauw lint meevoeren van een goed afgericht, blatend lam van een plattelandsschoolmeester naar het gouverneur-scheren. De staat was er zeker van dat hij haar 'behoorlijk had bestuurd' en wist dat Buzz Windrip daarvoor verantwoordelijk was, en niet de gouverneur.

Windrip bewerkstelligde de aanleg van imposante snelwegen en breidde de plattelandsscholen uit; hij zorgde ervoor dat de staat tractors en combines kocht en tegen kostprijs aan boeren verhuurde. Hij wist zeker dat Amerika ooit uitgebreid zaken zou doen met de Russen, en hoewel hij alle Slavische volkeren verafschuwde, liet hij de staatsuniversiteit de allereerste studierichting Russisch in dat deel van het Westen opzetten. Zijn origineelste bedenkfel was de verviervoudiging van de staatsmilitie en het belonen van de beste militairen die daar lid van waren met opleidingen in landbouwkunde, vliegtuigbouw en radio- en autotechniek.

De militieleden beschouwden hem als hun generaal en hun god, en toen de procureur-generaal van de staat bekendmaakte

dat hij Windrip zou aanklagen omdat hij 200 000 dollar aan belastinggeld had verduisterd, gehoorzaamde de militie de bevelen van Buzz Windrip alsof ze zijn privéleger was en bezette ze het staatsparlement en alle staatskantoren, vulde de straten die naar het Capitool leidden met machinegeweren en verjoeg zo Buzz' vijanden uit de stad.

Hij accepteerde het Amerikaanse senatorschap als een feodaal recht dat hem toekwam en zes jaar lang was wijlen Huey Long uit Louisiana zijn enige rivaal als de levendigste en energiekste man in de Senaat.

Hij predikte het troostrijke evangelie van een zodanige herverdeling van de welvaart dat alle inwoners van het land enkele duizenden dollar per jaar ontvingen (Buzz wijzigde zijn voorspelling over het exacte duizendtal maandelijks), terwijl alle rijken genoeg zouden krijgen voor een goed bestaan, met een maximum van 500 000 dollar per jaar. Dus iedereen verheugde zich op het vooruitzicht dat Windrip president werd.

Dominee Egerton Schlemil, diaken van de St. Agnes-kathedraal in San Antonio, Texas, verklaarde (eenmaal tijdens een preek, eenmaal in een iets gewijzigde gestencilde persverklaring over die preek en zeven maal tijdens interviews) dat de machtsverwerving door Buzz zou zijn 'als het vallen van door de hemel gezegende, nieuw leven schenkende regen op uitgedroogde, dorstige grond'. Dominee Schlemil zweeg over wat er allemaal zou gebeuren als die gezegende regen viel en vier jaar lang onophoudelijk bleef vallen.

Niemand, zelfs geen correspondent in Washington, leek te weten in hoe belangrijke mate senator Windrips carrière het werk was van zijn secretaris, Lee Sarason. Toen Windrip nog maar net de macht in zijn staat had verworven, was Sarason hoofdredacteur van de krant met de hoogste oplage in dat hele deel van het land. Waar Sarason vandaan kwam, was en bleef een raadsel.

Er werd gezegd dat hij was geboren in Georgia, in Minnesota, in de East Side van New York, in Syrië; dat hij een volbloed

yankee, een Jood of een hugenoot uit Charleston was. Het was bekend dat hij als jongeling tijdens de Grote Oorlog een uitzonderlijk roekeloze luitenant bij de mitrailleurs was geweest, en dat hij op het continent was gebleven en drie of vier jaar door Europa had gezworven; dat hij voor de Parijse editie van *The New York Herald* had gewerkt; in Florence en München van de schilderkunst en de zwarte magie had geproefd; enkele sociologische maanden had doorgebracht aan de London School of Economics en zich had ingelaten met bepaald eigenaardige mensen in artistiekerige Berlijnse nachtrestaurants. Terug in eigen land was Sarason een 'keiharde verslaggever' in de opgerolde-mouwentraditie geworden, die zei dat hij liever voor 'hoer' werd uitgescholden dan zoiets nichterigs als 'journalist.' Maar er werd vermoed dat hij desondanks nog steeds in staat was om te lezen.

Hij was bij toerbeurt socialist en anarchist geweest. Zelfs in 1936 waren er rijke mensen die beweerden dat Sarason 'te radicaal' was, maar in feite had hij het vertrouwen in de massa (als hij dat al ooit had gehad) verloren tijdens het onbehouden nationalisme van na de oorlog; nu geloofde hij alleen in doortastende controle door een kleine oligarchie. Wat dat betreft was hij een Hitler, een Mussolini.

Sarason was smal en slungelig, met dun vlasblond haar en dikke lippen in een mager gezicht. Zijn ogen vonkten op de bodem van twee donkere putten. Zijn lange handen hadden een bloedeloze kracht. Hij verraste mensen die op het punt stonden hem een hand te geven door opeens hun vingers terug te buigen tot ze bijna knapten. De meeste mensen vonden dat maar niks. Als journalist was hij een deskundige van het hoogste kaliber. Hij had een goede neus voor moordzuchtige echtgenoten, corrupte politici – althans als het om politici ging die behoorden tot een bende waarvan zijn krant een tegenstander was – en het martelen van dieren of kinderen. Dit laatste soort artikel schreef hij liever zelf dan het aan een verslaggever over te laten, en als hij dat deed, zág je de beschimmelde kelder, hóórde je de zweep, vóélde je het kleverige bloed.

Als krantenjournalist verhiel de kleine Doremus Jessup uit Fort Beulah zich tot Lee Sarason als een dorpsdominee tot de predikant van een institutioneel tabernakel in New York met twintig verdiepingen, connecties bij de radio en een salaris van 20 000 dollar.

Senator Windrip had Sarason officieel tot zijn secretaris benoemd, maar het was algemeen bekend dat hij veel meer was: lijfwacht, tekstschrijver, persagent en economisch adviseur. In Washington ontpopte Lee Sarason zich tot de man die het meest werd geraadpleegd en het minst sympathiek werd gevonden door correspondenten in het hele senaatsgebouw.

In 1936 zag Windrip er jong uit voor zijn achtenveertig jaar; Sarason was een oude man van eenenveertig met hangwangen.

Hoewel het waarschijnlijk was gebaseerd op gedicteerde aantekeningen van Windrip, ook geen kleine jongen op het vlak van de fictieve verbeelding, had Sarason beslist de daadwerkelijke schrijfsarbeid verricht voor Windrips enige boek, de bijbel van zijn volgelingen, deels biografie, deels economisch programma en deels lompe exhibitionistische opschepperij: *Zero Hour – Over the Top*.

Het was een pikant boek, met meer voorstellen voor de hervorming van de wereld dan drie delen Karl Marx en alle romans van H.G. Wells bij elkaar.

Waarschijnlijk de bekendste, meest geciteerde alinea uit *Zero Hour*, populair bij de provinciale pers vanwege zijn eenvoudige nuchterheid (zoals opgetekend door een zekere Sarason, die was ingewijd in de wetenschap der Rozenkruisers) luidde:

Toen ik vroeger een jochie op de maisvelden was, droegen wij kinderen een bretel met één band aan onze broek. Dat noemden wij het galgje aan onze broek, maar hij voorkwam dat hij afzakte en beschermde onze edele delen net zo goed als wanneer we met een bekakt Brits accent van bretels en pantalons hadden gesproken. In de grote wereld van de zo-

genoemde ‘wetenschappelijke economie’ gaat het precies zo. De marxisten denken dat ze door galgjes bretels te noemen iets hebben wat de ouderwetse ideeën van Washington en Jefferson en Alexander Hamilton achterhaald maakt. Nou, ik geloof absoluut in het gebruik maken van alle nieuwe economische ontdekkingen, zoals die zijn uitgewerkt in zogenaamd fascistische landen als Italië, Duitsland, Hongarije, Polen en zelfs in Japan, verdorie – we zullen waarschijnlijk ooit die spleetogen moeten inmaken om te voorkomen dat ze onze gevestigde en rechtmatige belangen in China inpikken, maar laat dat ons er niet van weerhouden om alle slimme ideeën in te pikken die die aandoenlijke armoedzaaiertjes hebben ontwikkeld!

Ik wil op mijn achterste benen gaan staan en niet alleen toegeven maar uit volle borst brullen dat we ons systeem grondig moeten herzien, misschien zelfs de hele grondwet herzien (maar hem langs juridische weg wijzigen, niet met geweld), om het van het paard-en-hobbelwegtijdperk naar het huidige auto-en-asfalttijdperk te brengen. De uitvoerende macht moet een vrijere hand krijgen en in noodsituaties snel kunnen handelen, niet vastzitten aan een stel domme, gewetenloze congresleden die eerst maandenlang parlementair moeten wauwelen. Máár – en het is een ‘maar’ zo groot als de hooiberg van Deacon Checkerboard bij ons in het dorp – die nieuwe economische veranderingen zijn slechts een middel tot een doel, en dat doel is en moet ten diepste bestaan uit dezelfde principes van vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid die in 1776 werden bepleit door de Founding Fathers van dit prachtige land!

Het meest verwarrende aspect van de hele campagne van 1936 was de relatie tussen de twee grootste partijen. Republikeinen van de oude garde klaagden dat hun trotse partij met de hoed in de hand

smeekte om te mogen regeren; doorgewinterde Democraten dat hun traditionele huifkarren uitpuilden van de universitair docenten, gladde stadsjongens en sportzeilers.

De rivaal van senator Windrip om de aanbidding van het publiek was een politieke geweldenaar die niet naar het presidentschap leek te talen: bisschop Paul Peter Prang uit Persepolis, Indiana, van de methodistisch-episcopale kerk, een jaar of tien ouder dan Windrip. Voor miljoenen mensen was zijn wekelijkse radiopraatje, elke zaterdagmiddag om twee uur, het orakel van God zelf. Zo bovennatuurlijk was deze stem uit de lucht dat mannen hun potjes golf en vrouwen zelfs hun bridgepartijtjes op de zaterdagmiddag hiervoor uitstelden.

Pastor Charles Coughlin uit Detroit was als eerste op het idee gekomen zich van alle censuur op zijn politieke bergredes te ontdoen door 'zijn eigen zendtijd in de ether te kopen', aangezien de mensheid pas in de twintigste eeuw tijd kon kopen zoals ze zeep en benzine koopt. Het effect van deze uitvinding op het hele Amerikaanse leven en denken was bijna vergelijkbaar met Henry Fords eerdere idee om goedkope auto's aan miljoenen mensen te slijten in plaats van er maar een paar als luxeartikel te verkopen.

Maar de baanbrekende pastor Coughlin verhiel zich tot bisschop Paul Peter Prang als de Ford v-8 tot de Model A.

Prang was sentimenteler dan Coughlin: hij schreeuwde meer, hij pijnigde zich meer, hij beschimpte meer vijanden bij naam en op vrij schandalige wijze, en hij vertelde meer grappige verhalen en nog heel veel meer verdrietige verhalen over bankiers, atheïsten en communisten die op hun sterfbed berouw kregen. Zijn stem was meer nasaal inheems en hij was zuiver Midwestelijk, met een New Englandse, protestantse, Schots-Engelse stamboom, terwijl Coughlin als rooms-katholiek met zijn aangename Ierse accent altijd een beetje verdacht bleef in streken met veel Sears & Roebuck-huizen.

Geen mens in de hele geschiedenis heeft ooit zoveel luisteraars gehad als bisschop Prang, noch zoveel schijnbare macht. Toen hij

zijn toehoorders verordonneerde hun congresleden te telegraferen dat ze moesten stemmen voor een wetsvoorstel zoals hij, Prang, *ex cathedra* en zelfstandig, zonder college van kardinalen, geïnspireerd was geweest te geloven dat ze moesten stemmen, pakten vijftigduizend mensen de telefoon op of reden door de modderige heuvels naar het dichtstbijzijnde telegraafkantoor om in naam des Heren hun bevelen aan de overheid door te geven. Zo gaf Prang de positie van iedere koning uit de geschiedenis dankzij de magie van de elektriciteit een lichtelijk absurd, bordkartonnerig aanzien.

Aan miljoenen leden van de Liga stuurde hij gestencilde brieven met een facsimile-handtekening en een aanhef die zo listig was getypt dat ze zich verheugden in een persoonlijke begroeting van de oprichter.

Doremus Jessup, hoog in de provinciale heuvels, heeft nooit goed kunnen achterhalen welk politiek evangelie bisschop Prang vanaf zijn berg Sinäi bulderde met zijn microfoon en zijn tot op de seconde getimede, uitgetypte openbaringen, die zoveel puntiger en efficiënter waren dan de Bergrede op de oorspronkelijke Sinäi. In groot detail predikte hij de nationalisatie van banken, mijnen, waterkrachtcentrales en openbaar vervoer, nivellering, loonsverhoging, versterking van de vakbonden en een soepeler distributie van consumptieartikelen. Maar tegenwoordig knaagde iedereen aan die nobele doctrines, van senatoren uit Virginia tot georganiseerde boeren uit Minnesota, terwijl niemand zo naïef was te verwachten dat ook maar iets daarvan verwezenlijkt zou worden.

Er deed een theorie de ronde dat Prang slechts de nederige stem was van zijn omvangrijke organisatie 'de Liga van Vergeten Mannen'. Wereldwijd geloofde men dat deze zevenentwintig miljoen leden had (hoewel tot dusverre geen accountantskantoor de ledenlijsten had doorgelicht), plus een flink assortiment aan federale ambtenaren, staatsambtenaren en gemeenteamttenaren, benevens talloze commissies met plechtstatige namen als de 'Nationale Commissie voor de Vergaring van Statistieken omtrent de

Werkloosheid en Normale Werkgelegenheid in de Sojabonenindustrie'. Her en der, in grotere steden door het hele land, sprak bisschop Prang menigten van soms wel twintigduizend mensen tegelijk toe, niet als de stille, kleine stem van God, maar in verheven persoon. Hij sprak in reusachtige zalen die voor bokswedstrijden waren gebouwd, in bioscopen, op exercitiepleinen, in honkbalstadions en in circustenten, terwijl na afloop van die bijeenkomsten zijn doortastende medewerkers lidmaatschapsaanmeldingen noteerden en contributie voor de Liga van Vergeten Mannen inden. Toen zijn bedeesde critici erop zinspeelden dat dit allemaal erg romantisch, vrolijk en pittoresk, maar niet bijzonder waardig was en bisschop Prang antwoordde met 'Mijn Meester verheugde zich erin te spreken tot elke volksmassa die naar Hem wilde luisteren', dorst niemand terug te zeggen: 'Maar u bent uw Meester niet, nog niet.'

Ondanks al het vertoon van de Liga en haar massale bijeenkomsten werd er steeds gedaan alsof de leerstellingen van de Liga en de druk op het Congres en de president om bepaalde wetsvoorstellen aan te nemen van Prang zelf afkomstig waren, zonder ruggespraak met commissies of medewerkers van de Liga. De enige wens van Prang, die zo vaak de nederigheid en bescheidenheid van de Heiland loofde, was dat honderddertig miljoen mensen hem, hun priester-koning, volledig gehoorzaamden in alle aspecten van hun privémoreaal, hun openlijke verklaringen, hun broodwinning en hun relatie tot andere kostwinners.

'En daardoor,' gromde Doremus Jessup, die er genoeg in schepte de vroomheid van zijn vrouw Emma te choqueren, 'is bisschop Prang een grotere tiran dan Caligula, een ergere fascist dan Napoleon. Ik geloof natuurlijk niet écht alle geruchten over Prangs zwendel met lidmaatschapscontributie, de verkoop van pamfletten en de donaties om de radio-uitzendingen te bekostigen. Het is nog veel erger. Ik ben bang dat hij een oprechte fanaticus is! Daarom is hij zo'n reëel fascistisch gevaar: hij is zo ontegenwoordig menslievend,

edelmoedig zelfs, dat een meerderheid van de bevolking bereid is hem de baas over alles te laten spelen, en in een land zo groot als het onze is dat een hele toer, een hele toer, mijn lief, zelfs voor een methodistische bisschop die zoveel schenkingen ontvangt dat hij letterlijk “tijd kan kopen”!

Al die tijd benadrukte Walt Trowbridge, een potentiële Republikeinse presidentskandidaat die het gebrek had dat hij eerlijk was en weigerde te beloven dat hij wonderen zou verrichten, dat we ons in de Verenigde Staten van Amerika bevonden en niet op een gulden snelweg naar Utopia.

Dat soort realiteitszin was echter weinig opwindend, dus terwijl deze hele regenachtige week in juni de appelbloesem en de seringen verbleekten, wachtte Doremus Jessup op de volgende encycliek van paus Paul Peter Prang.